

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „Koroški Slovenec“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
pol. in gospod. društvo, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrtletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—.

Priprave.

Tudi mi pogledimo nekoliko okrog sebe in poslušajmo glasove z vseh strani, ki so pričeli odmevati po razpisu novih državnozbornih volitev. Ozračje je soparno kakor pred nevihto in napeto zasledujeta obe najmočnejši stranki v državi razvoj volilnih priprav, oziroma skupljanje volilcev, povečini nezadovoljnih s položajem, v volilne skupine s programom ali tudi brez njega. Drugačen razvoj se je pričakoval pred razpustom parlamenta. V splošnem v državi bržkone ne pride do velikih izprememb kar se v splošnem tiče meščanske in socialdemokratske fronte, vendar ni izključeno, da bodo izpadle volitve drugače, kakor si obetajo merodajni krogi. Zakaj politični krogi so mnenja, da so nove volitve nepotrebne, ker itak ne bodo razčistile sedanjega političnega položaja, dočim bodo škodile prestižu avstrijske republike in po nepotrebnem potisnile državo v nova razburjenja in nove nepotrebne izdatke.

Vladna stranka išče zveze, da se ustvari močna protimarksistična fronta. Izgleda, da se ji to ne bo posrečilo popolnoma. Niti Heimwehr, ki je v vladi, ne gre povsod s krščanskimi socialci. Ravno to, ker hoče ohraniti Heimwehr, ki je postala navadna stranka, neodvisno stališče, je privedlo do razkola v vrstvah Heimwehra. Ko objavlja „Landbundkorrespondenz“ tajen načrt Heimwehra za upostavitve diktature, bi bilo umljivo, če bi se ljubezen krščanskih socialcev do Heimwehra nekoliko ohladila, zakaj krščansko-socialna stranka je stala doslej še na demokratičnih temeljih ustave. Kot vrhovno diktatorsko mesto predvideva tajni načrt vrhovni svet voditeljev, v katerem bi bilo 3 do 5 ljudi in kateremu bi se po ukinitvi sedanje ustave za prehodni čas izročila zakonodaja in izvrševanje zakonodaje. Poleg tega pa se bi ustanovil veliki in mali državni svet. Mali svet tvori vrhovni svet voditeljev, ministri in državni tajniki, predsednik državne pisarne, dva upravnika Heimwehra, deželni glavarji ter dunajski policijski predsednik in dunajski vladni komisar, skupaj 22 do 24 mož. Velikemu državnemu svetu pa bi pripadali poleg članov malega sveta zastopniki Heimwehra, gospodarstva in cerkve. Zakoni dobijo veljavo, ko jih podpiše vrhovni svet voditeljev. Vrhovni svet imenuje ministre. Državni tajniki, deželni glavarji in člani državnega sveta, Heimwehra, cerkve in gospodarskih organizacij pa bi smeli predlagati. Obdržala se bodo samo tri velika ministrstva: državno ministrstvo s tremi tajništvi, gospodarsko ministrstvo s petimi državnimi tajniki in prosvetno ministrstvo. Če bi bilo radi pomirjenja inozemstva in prebivalstva potrebno ustanoviti poleg vrhovnega sveta voditeljev in državnega sveta še razne korporacije za posvetovanja, bi bila umestna ustavodajna skupščina, v kateri bi bilo 8 zastopnikov dežel, 6 do 8 zastopnikov bivših političnih strank, 4 zastopniki Heimwehra, 12 gospodarskih zastopnikov in 3 zastopniki svobodnih poklicev in uradnikov. Ta skupščina bi se posvetovala o predloženih ustavnih načrtih in podala morebitne predloge za spremembo. „Landbundkorrespondenz“ pristavlja, da je ta ustavni načrt kopija italijanske fašistične ustave. Koroški Slovenci so že po naravi demokratični in nam taki načrti ne morejo ugajati.

Landbund pravi, da je bil parlament razpuščen vsled tega, da se prepreči volilna reforma. Sedanjí volilni red je namreč za večje stranke zelo ugoden. Dalje pravi, da so krščanski socialci razbili meščansko fronto. Landbund gre na deželi samostojno v volilni boj. V mestah pa, kjer nima še pristašev, se priključijo novo osnovani „Nemško-avstrijski gospodarski stranki“, ki ji načeljuje bivši zvezni kancler

dr. Schober. Ta stranka nima programa, njen program je nositelj kandidatne liste dr. Schober. To stranko bodo podpirali vsenemci, manjše stranke sredine, ki doslej niso dosegle količnika, in inž. Schumy. Na eni strani snovanje protimarksistične fronte, na drugi pa pritisk na socialdemokrate. Razpustiti bi se imel republikanski Schutzbund, kar pa so socialdemokrati preprečili s tem, da so to organizacijo preosnovali v rediteljske oddelke, ki bodo ščitili svobodo volilnih zborovanj. Kakor pri zadnjih volitvah na Koroškem tokrat ni prišlo do sporazuma med strankami, da se zborovanja ne smejo motiti in da se ne sme pošiljati protigovornikov, ker bi se tega dogovora manjše stranke, ki niso zastopane v deželnem zboru, itak ne držale. Možno pa je, da pride do volilnega dogovora, ko bodo vložene kandidatne liste. Volilni boj se bo vršil predvsem med meščansko in marksistično fronto, to je med demokracijo in fašizmom — diktaturo. Socialdemokrati so bili že potisnjeni iz vojske, dr. Strafella jih bo oslabil pri železnici in Starhemberg jih namerava poraziti pri volitvah. To so seveda samo načrti za volitve. Pri volitvah pa se gre predvsem za življensko vprašanje naše republike. Volilci bodo odločili, ali naj nadaljuje Avstrija po došednji poti svojo notranjo in zunanjo politiko, ali pa naj krene na desno, na pot, ki je lahko privede do nevarnih zapletljiv.

Majhen narod smo, ki o usodi države ne soodločuje. A naš boj je pravičen in svet boj, ki naj dokaže, da je tukaj lojalna slovenska manjšina, ki tudi hoče sodelovati v dobrobit države, a zahteva svoje manjšinske pravice. Brez enakopravnosti — da smo enakopravni, kakor določa mirovna pogodba, to smo slišali trditi doslej vedno šele od naših in drugih Nemcev, da zakrijejo postopanje napram nam — ni kulturnega in gospodarskega procvita. Kjer se more, se pritisne našega človeka. Najboljši povdarek, da smo siti tega pritiska, stalnega zapostavljanja in žaljenja, boste dali s tem, da se vsi slovenski volilci izjavite za program naše stranke, ki ga deloma vsebuje tudi resolucija zadnjega izrednega občnega zbora naše vrhovne politične organizacije, da greste za našimi v boju preizkušeni voditelji in glasujete dne 9. novembra 1930 za našo domačo „Koroško slovensko stranko“.

Dovolite!

Minule so slavnosti desetletnice. Ker poznamo svojo bližnjo okolico, smo se slavnosti nekoliko bali. Kakor kažejo došla poročila, ta strah ni bil neupravičen. Tukajšnji Nemci in „slovenski nemškonacionalci“ so pokazali, da se v desetih letih niso nič poboljšali. Koliko truda in denarja so potrosili, da so nas pred desetimi leti dobili, celo iz vseh koncev sveta so privlekli vsakega človeka, ki je v coni A bil doma ali kdaj tam prebival, samo da je glasoval in še sorodnike pridobil za Avstrijo. Koliko sladkih in rožnatih obljub in zavez je deževalo, tako da je marsikateri Slovenec mislil, da, če mi Avstrija daje taka zagotovila, potem rajši ostanem, kjer sem bil.

Ko smo pripadli Avstriji, so se mirno udali vsi Slovenci, tudi tisti, ki so glasovali za Jugoslavijo, in skozi deset let smo izpolnjevali svoje državljanske dolžnosti.

Dovolite, da vprašamo, ali naj bo plačilo za državi zvesto zadržanje vpitje pred slovenskimi hišami? Ali naj bo „horuk“, „Abzug“ itd. odgovor na poštenost Slovencev? Ali naj je to vpitje in tuljenje tista kultura, ki je imela tako privlačno silo in katere naj se oklenemo? Slovesno pribijemo, da se s takim obnašanjem ne pridobiva nobenega naroda za državo, ampak

se ga le odbija. To početje ob desetletnici po naših krajih je nas spet dvignilo v našem ponosu in še tesneje združuje naše vrste. Dobro, da so tako kmalu volitve, dali bomo primeren odgovor na vse žalitve. Videli smo spet sad vzgoje, kako vzgaja k sovraštvu do Slovencev, in videli smo spet tiste v vrstah kričačev, ki bi imeli med ljudstvo prinašati pravo vzgojo in kulturo, našemu narodu in naši veri nasprotno učiteljstvo. Vzgoja do sovraštva je njihovo plačilo za kruh, ki ga služijo med nami in od naših davkov.

Veselimo se naših poslancev, da sta imela korajžo, da se ništa udeležila slavnostne seje deželnega zbora. Še zadnji teden sta se trudila, da bi deželni zbor po desetih letih vsaj nekaj mogel pokazati, da je naredil za Slovence. Ko sta videla, da je ves trud zastoj, ja še več, da se njuno tako resno prizadevanje hoče celo smešiti, tedaj jima je bilo jasno, da nimata nič opraviti pri slavnostih, in sta se na dostojen način za vabila zahvalila. Razmere so pokazale, kako sta prav storila. Ne mogla bi odobravati slavnostnega govora predsednika deželnega zbora, ki je enostransko povelečeval boje na Koroškem, ko še vendar nismo pozabili orpanih cerkva in hiš in oblek napravljenih iz cerkvenih oblačil; ne mogla bi odobravati, če se v govoru povdaria, da je bilo glasovanje priznanje k nemški jezikovni skupnosti, ko vendar pred desetimi leti nihče, tudi deželni zbor ne, ni želel takega priznanja, ampak nasprotno, celo deželni zbor je le zagotavljal Slovcem varstvo našega jezika in naše narodnosti in skrb za naš duševni in gospodarski procvit.

Zato dovolite, da vprašamo, ali se s takimi trditvami ne pobijata resnica in zgodovinska dejstva ob glasovanju?

Po desetih letih našega poštenega zadržanja in odkritega priznanja dejstva, ustvarjenega po glasovanju, deželni zbor za nas Slovence ni mogel pokazati na nobeno reč, ki bi jo storil za nas, ampak je le mogel ponoviti ravno isto obljubo, kakor jo je dal pred desetimi leti, ni gojil sprave, ampak desetletnica je pokazala razmere v luči, ki — mislimo — ne more biti koroškimi Nemcem v prid.

Zato spet dovolite, da vprašamo, ali se ima za nas samo: „horuk čez Karavanke“ in „Abzug“? Če smo tako na poti, zakaj pa se je nas hotelo imeti? Ne, ne, tu so bili naši očetje, tu smo mi in tu hočemo imeti mir in tu hočemo imeti svoj kruh in svoje pravice, in država, ki ji pripadamo, je dolžna, da nam vse to zajamči ne na papirju, ampak v dejanju.

Izredni občni zbor.

Pričakovati je bilo, da bo izredni občni zbor Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem dne 2. oktobra posebno dobro obiskan in kaj živahen. Vse priprave k desetletnici, katerih jedro je nad vse nenavadna ozkosrčnost, so izzvale v podeželskem ljudstvu upravičen odpor, kateremu je bilo treba le še glasnega izraza. Zamotani politični notranji položaj s svojim ozadjem in s svojimi aferami, ostavka dr. Schobrove vlade in poveritev sestave novega kabineta Vaugoinu, možnosti državnozbornih in deželnozbornih volitev, vse to je bilo povod velikemu zanimanju za izredni občni zbor. Poleg zaupnikov se ga je udeležila še množica članov, tako da je bila velika dvorana natrpano polna, zborovanje izredno živahno in uspeh prav zadovoljiv. Dokazal je občni zbor, kako pravilno sodbo ima naše ljudstvo o položaju v deželi in državi in pokazal, kako težko obsodbo ima za one, ki delajo proti njemu.

Po pozdravnem uvodu predsednikovem je povzel besedo naš deželni poslanec g. dr. Franc Petek:

Vsi ste gotovo presenečeni, da se vas je klicalo na posvetovanje. Treba je glasnega izraza našega k vsem tem plebiscitnim proslavam povodom desetletnice. Govoriti moramo o našem stališču k deželno- in državnozbornim volitvam, ki bodo, kot smemo sklepati iz zamotanega položaja, predvidoma še v letošnji jeseni. Beseda je potrebna o ustroju naših narodnih organizacij. In še toliko in toliko manjših zadev, o katerih bo treba razgovora. Desetletje po glasovanju sploh in posebej praznovanje desetletnice kaže, da se koroški Nemci počejo odpovedati stari igri z našim ljudstvom. Zase govorijo „von der Volkstumpflege“, pripovedujejo o lepoti ljubezni do domovine, nam pa odrekajo vsako tako pravico; govorijo o našem značaju in potvarjajo zgodovinska dejstva, a v vsem tem delu ni nikake iskrenosti, ampak jasna tendenca, ki mora v nas ustvariti odpor proti takemu postopanju naših sodeželanov, in ki budi lastno skrb za našo narodno eksistenco. Pribijemo, da igrajo nemški manjšinski politiki dvojično vlogo. Naglašamo, da žali način proslave naš narodni čut, in ne more dovesti do miru in sporazuma obeh ljudstev v deželi. Samo majhen dokaz enostranosti je odbor kreditnega društva, ki mu je poverjena razdelitev enega dela zveznih treh milijonov; v njem sede slavni finančniki zgodovinar dr. Wutte, pisatelj Perkonig, poslovodja Heimatbunda Maier-Kaibitsch in dr. Zojer, ki je edini od finančne stroke. Izgleda, da bo tudi ta denar služil samo v nam nasprotno namene. Ta suha dejstva nam diktirajo naše stališče k praznovanju desetletnice in določajo naš odnošaj do nemškega naroda.

Naša država se nahaja v težavni parlamentarni krizi, ki osvetljuje naš notranji položaj. Schobrov kabinet je bil razbit, ker se je očitala kanclerju od strani krščanskih socialcev prevelika popustljivost napram socialdemokratom. Povod je dalo razkritje nezdravih razmer v največjem državnem gospodarskem podjetju, namreč pri zvezni železnici; v tej zvezi se je govorilo o tajnih skladih, nenavadno visokih darilih višjim uradnikom itd. Ker se dr. Schober ni hotel ukloniti zahtevi krščanskih socialcev, da izvede imenovanje dr. Strafelle iz Gradca za generalnega ravnatelja zveznih železnic, je prišlo do odstopa vlade in do razbitja dosedanje enotne meščanske fronte. Dosedanjemu vojnemu ministru Vaugoinu se je posrečilo, da je sestavil s pomočjo Heimwehra novo vlado, ki jo tvorita poleg krščanskih socialcev heimwehrovca Starhemberg kot notranji in dr. Hueber kot justični minister. Nova vlada se državnemu zboru ni predstavila; v novembru namerava izvesti državnozbornske volitve. Pri teh volitvah nastopi Heimwehr deloma v zvezi s krščanskimi socialci, deloma kot samostojna stranka pod firmo Heimatblock. Izgleda, da bo dr. Schober kandidiral na listi nove stranke, ki jo bodo tvorili vsenemci in manjše stranke in ki jo bo podpiral tudi inženjer Schumy. Letošnje državnozbornske volitve znajo dovesti do posebnih presenečenj. Se li vršijo obenem tudi deželnozbornske volitve, še ni točno znano. (Par dni po občnem zboru je došlo obvestilo, da se s 13. oktobrom razpusti tudi deželni zbor in se razpišejo istočasno z državnozbornskimi volitvami tudi volitve v deželni zbor. Op. ur.)

Po govoru g. poslanca dr. Petka je poročal deželni poslanec č. g. Ivan Starc o našem položaju in našem delu v desetletnem razdobju po glasovanju. Govor smo priobčili v zadnji številki našega lista na uvodnem mestu. Pred zaključnimi besedami se je govornik spomnil v lepih besedah žalostne usode štirih slovenskih fantov iz Primorja, ki jih je kaznovala fašistična justica za čin, ki ga je narekoval srd nad vnebovpijočimi krivicami fašističnega režima nad primorskimi Slovenci, s smrtnim strelom v hrbet; in še po smrti je blatila italijanska žurnalistika spomin v skrajno ostudnim podtikavanjem. Bodi nam spomin na štiri jugoslovanske žrtve svet!

Vstala je navzoča dvorana in v molku počastila mrtve junake.

Po govorih je sledila razprava. Bila je živahna, mestoma burna. Ob koncu zborovanja je prečital predsednik resolucijo, ki jo je izobličil občni zbor. Tudi resolucijo smo priobčili v zadnji številki.

To zborovanje je bil očiten dokaz, da prebivalstvo slovenske Koroške ogorčeno protestira proti vsem, ki hočejo z manifestacijami in demonstracijami potvarjati njegovo zgodovino in jo izrabljati v svoje temne namene; odreka jim vsako pravico in vsako zmožnost, da bi jim hoteli služiti. Za storjeno krivico pa si pridržuje sodbo!

POLITIČNI PREGLED

Dr. Marinkovič o stališču Jugoslavije do narodnih manjšin. Ko je govoril o delu Društva narodov, se je dotaknil tudi manjšinske razprave v Ženevi in izjavil; Imeli smo končno tudi dolgo razpravo o manjšinah. Znamo je, da se je pri tem vprašanju stremelo za tem, da se ustvarijo nespornosti in da se pod pretezo zaščite manjšin povečajo obveznosti držav, ki so podpisale razne pogodbe o manjšinah. V gotovih krogih izven Društva narodov so računali, da se bo ta zadeva izkoristila za propagando proti tem državam. Razprava je medtem pokazala, da o tem ne more biti govora. O kakih novih jamstvih za zaščito manjšin more biti govora samo tedaj, ko bodo pristale velesile, da veljajo tozadevne določbe za vse države članice Društva narodov ali vsaj za vse evropske države. Mi smo bili vedno za zaščito manjšin in za to je bil najboljši dokaz dejstvo, da dajemo danes našim manjšinam več, nego smo dolžni po pogodbi. Izjavili smo na skupščini Društva narodov, da smo pripravljene vsak čas pristopiti k izdelavi manjšinskega statuta v najliberalnejšem duhu, ako bo veljal za vse države in vse manjšine.

Balkanska konferenca. Iz balkanskih narodov samih je izšla misel medsebojnega zblizanja, rojena iz potrebe. Je sicer več balkanskih držav pod vplivom italijanskega fašizma, vendar se ne da oporeči dejstvo, da so balkanske države navezane druga na drugo. Da se je sklicala balkanska konferenca, ki je zborovala pretekli teden v Atenah in se zaključila začetkom tega tedna, je dal pobudo lanskoletni mednarodni mirovni kongres v Atenah. Na čelo te konference se je postavil bivši grški ministrski predsednik Papanastasiu. Vabilu se prvotno Bolgarska ni hotela odzvati z utemeljitvijo, da na dnevnem redu konference ni manjšinskega vprašanja, pa je pozneje, ko se je zadeva pojasnila, prijavila svojo udeležbo. Na konferenci je bil zastopan kot opazovalec tudi zastopnik sovjetske Rusije. Namen konference je bil, da najde pota, ki vodijo k intelektualnemu, gospodarskemu in političnemu zblizanju balkanskih narodov. Po izjavi predsednika pripravljalnega odbora je bil namen konference združitev balkanskih držav v unijo z namenom, da se ustvari gospodarsko telo, ki bi ne služilo samo pomirjenju balkanskih narodov, temveč tudi svetovnemu miru. Ta unija ne bo naperjena proti nobeni drugi državi ter ne bo vplivala na suverenost posameznih včlanjenih držav niti nudila možnosti za prevlast kake posamezne države. Unija naj bi se osnovala na podlagi polne ravnopravnosti vseh balkanskih držav. Vsi člani bodo imeli enako število glasov. Vsak zastopnik na konferenci zastopanih držav more postati član unije ter more tudi vsak čas izstopiti. Narodne manjšine bodo uživale varstvo, ki jim pristoja, vendar pa se bo od njih zahtevala popolna lojalnost. Naš glavni namen je, zavarovati balkanski mir in tako tudi služiti splošnemu pomirjenju.

Imperijalna konferenca. Na imperijalno konferenco v Londonu so prišli ministrski predsedniki angleških dominijonov iz vseh krajev sveta. Zadnja konferenca je bila leta 1926. Delegati predstavljajo tretjino prebivalstva sveta. Konferenca ima namen, da poišče točke, ki zblizujejo, sredstva, ki utrjujejo, in se izogne vseh predmetov, ki bi utegnili razdvajati. Posvetovanja veljajo predvsem gospodarskim vprašanjem in medsebojnim gospodarskim odnošajem, a tudi vrejevanju sporov med državami. Ustanovi se imperijalno gospodarsko tajništvo, ki bo poslovalo kakor tajništvo Društva narodov za britski imperij, in imperijalno razsodišče za spore med člani imperija. Angleška ima skoro 2 milijona brezposelnih. Zato mora zaščititi svoje proizvode pred tujo konkurenco.

Vstaja v Braziliji. Začetkom oktobra se je vzdignilo sedem braziljskih dežel proti zvezni vladi. Uporniki so mobilizirali moške od 21. do 35. leta in se polastili vseh železniških naprav v dotičnih pokrajinah. Proglasitev obsednega

stanja doslej ni imela pričakovanega uspeha. Uporniki imajo na razpolago veliko vojsko, vlada pa je vpoklicala 420.000 rezervistov in poslala svoje čete proti upornikom. Prišlo je na več krajih do hudih bojov, ki so zahtevali na stotine mrtvih in tisoče ranjenih. Vojna mornarica ni hotela nastopiti proti upornikom. Poleg drugih mest so zavzeli vstasi tudi mesto Pernambuco. Več pristašev predsednika Prestesa je bilo na ulici linčanih. O priliki zasedbe je padlo vstašem v roke 2 milijona dolarjev državnega denarja ter mnogo orožja in streliva. Večina dežel je ostala zvesta vladi in se bodo pravi boji pričeli šele potem, ko zbere vlada zadosti močno armado.

DOMAČE NOVICE

Važno!

- 3. oktobra so bile razpisane volitve.
- 17. oktobra poteče rok za prijavo prisodnikov v volilne komisije.
- 31. oktobra se zaključijo volilni imeniki.
- 4. novembra je zadnji dan za prijavo prič.
- 9. november dan volitev.

Kaj je treba. Treba je iti takoj na delo, na agitacijo za našo stranko. Že smo nekaj pisali, s katerimi programi gredo druge stranke v volitve, pa bomo še povedali, da nobeden volilnih programov drugih strank, ki ostanejo samo na papirju in so samo vaba volilcem, ne odgovarja našim potrebam in našemu položaju. Naša domača narodna stranka v svojem programu ne obljublja mnogo, obljublja samo to, kar ve, da bo mogla izvesti. Izkušnja uči, da je agitacija od osebe do osebe najučinkovitejša. Gotovo imate prepise volilnih imenikov in vedeli boste, kdo ima volilno pravico. Pri razgovoru od osebe do osebe se morejo odstraniti vsi dvomi in popraviti napačna naziranja. Važno je dalje razširjanje našega lista. Pisana beseda navaja k preišljevanju. Treba pa je tudi da se navodila strankinega vodstva uvažujejo in po možnosti izvedejo. S skupnim složnim agitacijskim delovanjem bomo dosegli lepe uspehe za našo Koroško slovensko stranko.

Volilni boj v polnem teku. Na volilnem zborovanju Heimwehra v Gradcu je izjavil dr. Pfiemer, da bo morala Heimwehr zavzeti rdeči Dunaj z enostavnim pohodom, če ne pojde drugače. Starhemberg je menil, da stremi Heimwehr za tem, da ustvari veliko nemško državo, ki bo trajala najmanj 1000 let. Med heimwehrovci in socialisti ni možno sodelovanje in eden od teh mora prenehati. V Avstriji je nemogoča vlada brez Heimwehra, ki mu pripada velika bodočnost. Med Heimwehri in krščanskimi socialci se je sklenil pasivni volilni dogovor, po katerem obe stranki opustita boj druga proti drugi. Heimwehr gre samo na Predarlškem in deloma na Dunaju s krščanskimi socialci. — Socialni demokrati gredo z naslednjim programom v volilni boj: Za svobodo, proti fašizmu, za republiko in priključitev k Nemčiji, proti monarhistom, za notranji mir, proti organizatorjem meščanske vojne, za tvorbo gospodarsko politiko, proti gospodarstvu motečemu pustolovstvu, proti atentatu na brezposelno zavarovanje, proti atentatu na železničarje, za uzakonjenje starostnega in invalidnega zavarovanja, proti razredni oblasti velekapitala in veleposestva, nobeno vladanje več brez in proti delovnemu razredu. Ta program nam ne more ugajati, ker ne omenja, kaj hoče nuditi Slovincem, in tudi ne vere.

Kako so proslavljali. Predvsem bi zaenkrat omenili slavnostno sejo deželnega zbora, ki so se je udeležili zastopniki vseh dežel ter v zastopstvu vlade zastopniki vseh ministrstev. Slavnostni govor je imel predsednik Lukas, ki se je spominjal plebiscitnih borb in izražal priznanje vsem, ki so pripomogli k zmagi. V zahvali se je zlasti zahvalil onim Slovincem, ki so glasovali za Avstrijo, pa tudi onim, ki so glasovali za Jugoslavijo, pa priznali izid glasovanja in postali Avstrijci. Priznavamo jih kot popolnoma enakopravne deželane, zvesti načelom nacionalne sprave in pravičnosti. Koroški deželni zbor si prizadeva ohraniti slovenskim deželanom njihov jezik in njihovo nacionalno svojstvo ter njihov duševni in gospodarski razvoj z enako skrbnostjo, kakor ostalemu nemškemu prebivalstvu. Naša poslanca se slavnostnih sej nista udeleževala. Poslala sta predsedniku deželnega zbora pismo, v katerem pojasnjujeta, da jima je nemogoča udeležba na

zabrani plesnobo rži in čerivec na vseh žitaricah

V moji okolici se nobenemu kmetu ne zdi škoda tistega šilinga, ki ga stane uspulun za namakanje 100 kg žita, ker se je že prepričal, da se mu po namakanju ni treba bati, da bi njegova ozimina slabo prezimila. Dobro se zaveda, da se bo pokazala pomladi, ko skopni sneg, v krasni zeleni barvi.

Ozimino smo že izročili materi zemlji, ajdo smo zmlatili in čaka nas sedaj oranje ajdišč. Ne odlagajmo predolgo s tem delom, ker ne vemo, kakšna bo jesen. Ven z gnojem in podorjimo ga, kar ga imamo! Če ga nimamo, pa narorjimo najprej polja, ki jih ne mislimo gnojiti.

Izkušnja in pamet nam pravita, da se naj čimprej orje. Prej je ajda varovala gornjo plast zemlje, da je ni zbijal dež s težko kapljico, ker se je kapljica ustavila najprej na ajdi in šele potem padala na zemljo. Sedaj je zemlja oropana te zaščite in močnejši dež bo zbil oranico, kjer imamo težjo zemljo.

Pa še drugi vzroki so, da hitro pričnemo z oranjem. Za ajdo nam je ostalo še strnišče. To nam predstavlja gotovo gnojno vrednost, ko segnje v zemljo. Bakterije v zemlji tudi rabijo hirano; vržejo se na podorano strnišče in povzročijo razpad strnišča. Bakterije rabijo tudi zrak, kakor vsako drugo živo bitje in ta zrak pride v zemljo, če jo zrahljamo, tedaj preorjemo.

Imamo na Koroškem, kjer prebivamo Slovenci, povečini lahko pečeno zemljo. To zemljo lahko preorjemo tudi kmalu po dežju. Imamo pa deloma tudi ilovico. Tu je oranje po dežju težje. Zato pazimo, da ne zamudimo pravega časa. Če je zemlja presuha, česar se nam jeseni ni treba bati, se ne bo drobila in lomile se bodo trde velike grude, jeli premokra, se sveti brazda, ker je zemlja tako mokra, da se je iztisnila iz nje voda. Pri oranju pa hočemo, da se zemlja za oralom lepo vsipa. Na tem mestu bi vam navedel enega načinov, kako preizkusimo pravilno vlažnost ilovice. Na njivi vzamemo nekaj ilovice in jo gnetemo med dlanmi. Tako napravimo krogeljico, ki jo spustimo na tla. Ako ostane krogeljica na tleh cela, je zemlja še premokra za oranje, če pa se razletí, je prišel pravi čas.

Z oranjem v jeseni dosežemo tudi, da zimski mraz bolj učinkuje na zemljo, da jo še bolj zdrobi in da imamo za žitarice pripravljeno njivo za pomladno setev, če nismo prisiljeni, da moramo pomladi podorati gnoj. Spomladi nam itak primanjkuje časa in poleg tega tudi žitarice bolj ljubijo zemljo, ki je spodaj zležena, gornjo plast pa moramo itak zrahljati s kultivatorjem, ko spomladi sejemo. Če spomladi drugič ne orjemo, smo storili tudi nekaj proti suši, ker izpuhti zemlja več vlage, ako smo vlažnejšo spodnjo plast z oranjem spravili na površje, da je zopet ta plast bolj izpostavljena izhlapanju. To velja za lahko in srednje težko zemljo. Težko zemljo bomo seveda pomladi preorali, da jo bolj zdrobimo. Za težko zemljo je še priporočljivo, da je ne samo preorjemo, temveč tudi povlačimo z brano in kultivatorjem.

Gnoj naj pride, kjer je to mogoče, za jaro žito in tudi za okopavine že v jeseni v zemljo, da se že prej razkroji. Iz gnoja more namreč dobiti rastlina šele potem za rast potrebna hranila, ko se je razkrojil v hranila, ki so v vodi raztopljiva. Za to pa je potreben gotov čas.

Dostikrat slišim naše kmete tožiti posebno o ovsu, da jim ni uspel, čeravno so mu pognojili. Vedno se izkaže, da so kmetje pognojili šele pomladi in še tokrat s svežim nedozorelim gnojem. Tako ravnanje ni pravilno. Recimo, da nastopi že kmalu pomladi suša, kakor letos. Spomladi podoran gnoj se ne bo mogel razkrajati in poleg tega svež suh gnoj zemljo močno rahlja in pospešuje sušo. Na ta način se lahko zgodi, da svež gnoj vpliva naravnost škodljivo.

Pri razvažanju gnoja opazujem naravnost škodljivo navado, da se pusti gnoj po več dni na njivi v kupcih. Gnojna vrednost se tu hitro izgublja. Čitalcem je znano, da je najdražje rastlinsko hranilo v hlevskem gnoju dušik. Ta nam hitro uhaja v obliki plina v zrak, ako gnoj takoj ne podorjemo. En teden gnoj v kupcih in izgubili smo mogoče polovico dušika. Tedaj gnoj hitro pod zemljo, da more dušik vsrkati zemlja, ker njej smo ga namenili. Dušik nas stane v umetnih dušičnatih gnojilih okoli 2 S kilogram. Skrbno ga tedaj varujemo. M. A.

Brezobrestni stavbni denar? V zadnjem času se tudi v naši državi močno propagira misel brezobrestnega stavbnega denarja potom nekaterih stavbnih hranilnic, ki se oskrbujejo z denarjem na ta način, da vloge ne obrestujejo in po času posojajo stavbni denar zopet brezobrestno. Popolnoma brezobrestna stavbna posojila niso, ker so za poslovanje računajo razne upravne pristojbine. Take poizkuse so napravljali že Angleži, a so brezobrestne stavbne hranilnice izgubile na pomenu, ker so morali varčevalci predolgo čakati na denar. Varčevalci imajo velike izgube, ako dolgo ne pridejo na vrsto, ker prvih more biti le malo. Za stavbno hranilnico je najvažnejše, kdaj dobi zadnji svoj stavbni denar. Pri brezobrestnih posojilih pa mora čakati zadnji do 37 let. Vsled tega se lahko pojavijo težkoče, ker se bo število varčevalcev, ko izvedo, kako dolgo bodo morali zadnji čakati, vedno krčilo in nastopiti mora pomanjkanje denarja. Zato bo stvar vlade, da dovoli samo take stavbne hranilnice, ki bodo po svojem ustroju dale sigurnost, da pride tudi najzadnji do svojega stavbnega kapitala v gotovem času. — Wüstenrot je v septembru dodelila 159 stavbnim varčevalcem v Avstriji 3.015.000 S, 561 varčevalcem v Nemčiji pa 9.449.000 mark. Doslej je financirala Wüstenrot že preko 10.000 lastnih domov.

Koliko imamo davkov v Avstriji? Imam pred seboj položnico davčnega urada in na zadnji strani položnice je naštetih nič manj ko petnajst davščin in dajatev, ki jih pobira davčni urad. Te dajatve so: 1. E — Erwerbsteuer (pridobnina ali pridobitni davek). 2. Ek — Einkommensteuer (dohodnina ali dohodninski davek). 3. Ex — Eintreibungsgebühr (eksekucijska pristojbina). 4. G — Grundsteuer (zemljiški davek). 5. Gb — Gebäudeabgabe (dajatev od poslopij). 6. Kk — Hausklassensteuer (hišno-razredni davek). 7. K — Körperschaftssteuer (korporacijski davek). 8. R — Rentensteuer (rentni davek). 9. St — Strafe (kazen). 10. T — Tantiemenabgabe (dajatev od tantiem). 11. U — Umlagen, Zuschläge (doklade). 12. V — Vermögenssteuer (davek od premoženja). 13. Vz — Verzugszinsen (obresti od prekasno plačanih davkov). 14. Wu St — Warenumsatzsteuer (blagovno prometni davek). 15. Z — Haus(Miet-) Zinssteuer (davek od najemnine). — Vzemimo kmetove dohodke. Vse mora izbiti iz zemlje. Z vsemi mogočimi davki pa je njegov donos, ki mu ga daje zemlja, trikrat in štirikrat in še večkrat obdavčen. Zato so nekatere države zemljiški davek, tako n. pr. tudi Jugoslavija, sploh opustile. Saj je itak zemlja z drugimi davki dovolj obdavčena. Pomislimo, 15 vrst raznih dajatev, ki jih našteva davko-plačilna položnica.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Avstrija: Državno pravdnistvo je ustavilo sodnijsko postopanje proti izgnanemu majorju Pabstu. Govori se, da se bo še pred volitvami vrnil nazaj v Avstrijo in da bo posegel v volilni boj. On je pristaš samostojnega nastopanja pri volitvah. — 7. t. m. ponoči je bil po vsej južni Nemčiji, Tirolski in Gornji Avstriji deloma zelo močan potres. Povsod se je prebivalstvo zbudilo iz spanja. V okolici Monakovega je bilo ubitih več šip, ljudje so popadali iz postelj. Človeških žrtev k sreči ni. — Ostale države: Jugoslovanska Narodna banka izda nove bankovce po 10, 100 in 1000 Din., ki pridejo v promet še letos. Stari bankovci se potegnejo predvidoma do konca leta iz prometa. — Bolgarski kralj se je zaročil s hčerko italijanskega kralja, princeso Ivano. Tako bo prišla Bolgarska še bolj v odvisnost Italije. — V Vipavi je nekdo ustrelil italijanskega učitelja, ki je bil takoj mrtev. Vsled tega so priredili dijaki v Gorici demonstracije, razbili šipe na tiskarni „Novoga lista“ in poškodovali stroje. Vdrli so tudi v stanovanja slovenskih urednikov in jih hoteli linčati. Preiskava na licu mesta se nadaljuje in je toliko ugotovljeno, da se tukaj ne gre za političen umor, temveč za maščevanje posameznika. Učitelj je imel namreč to kaznivo in grdo navado, da je pljuval otrokom, ki so govorili slovenski, v usta, in so morali pljumek pogoltniti. Pri tem pa je bil učitelj tuberkulozen. Vse pritožbe pri šolski oblasti niso izdale ničesar in vsled tega je segel nekdo po puški. — Angleški zračni

velikan „R 101“ je na poti v Indijo zašel nad Francosko v silen vihar. V bližini Pariza je zrakoplov treščil s prednjim delom na zemljo in takoj eksplodiral. Od 58 oseb jih je 46 zgorelo, 2 sta umrli pri prevozu v bolnico, od 5 težko ranjenih je pozneje še eden umrl, 3 so lažje ranjeni in le 2 sta ostala nepoškodovana. Med mrtvimi je tudi angleški minister za zrakoplovstvo, lord Thomson. To je sedaj največja letalska nesreča, kar jih zaznamuje zgodovina. — Prometni zrakoplov Berlin—Dunaj, „D 1930“, je padel v bližini Draždan na tla in se popolnoma razbil. 8 oseb mrtvih. — Romunska vlada je odstopila. Novo bo sestavil Mironescu. — Cestni roparji so 29. septembra na deželni cesti, ki vodi v Konstanco v Romuniji, napadli poln avtobus. Potnikov niso samo popolnoma izropali, temveč jih tudi do kože slekli in pustili na cesti. Roparji so vzeli s seboj tudi pnevmatike ter razstrelili motor, da bi tako preprečili obvestilo oblastem. — Mesto Lehsjen v južnem delu pokrajine Kansu na Kitajskem se pretekli mesec napadli roparji in ga pričeli oblegati. Prebivalci so se štiri tedne trdovratno branili. Končno so roparji mesto zavzeli. Pobili so 8000 ljudi ter odvedli s seboj vse mlade ženske. — V rudniku pri Walsalli na Angleškem se je pripetila težka eksplozija, ki je zahtevala 14 žrtev med delavci. Vneli so se plini. Trupla so našli strašno razmesarjena. Ob vhodu v rov so se odigravali po katastrofi obupni prizori med svojci ponesrečencev.

Zastopniki, ki imajo veselje do prodaje glasbenih instrumentov, strojev, koles, radio-aparatur, ter raznih drugih naprav, **se povsod sprejmejo.** Zasluzek zelo visok. Mesečno od 150 do 300 S in še več. Posebnega znanja ni treba, pač pa poštenje in zanesljivost. — Naslov se izve v upravi lista. 144

Pekovskega vajenca,

148
iz dobre hiše, zdravega in močnega, se takoj sprejme pri Francu Kroplivniku, parna pekarna v Borovljah.

Bencin-motor

149
prvovrstne firme, še skoraj nov, se radi napeljav elektrike jako ugodno proda. Več pove TOMO KÜPPER, ŠT. RUPPERT pri Velikovcu. 147

Izšla je Blasnikova

Velika Pratika

za navadno leto 1931,
ki ima 365 dni.

VELIKA PRATIKA* je najstarejši slovenski koledar, ki je bil že od naših pradedov najbolj upoštevan in je še danes najbolj obražtan.

V „Veliki Pratici“ najdeš vse, kar človek potrebuje vsak dan: Katoliški koledar z nebesnimi, solničnimi, luninimi, vremenskimi in dnevnimi znamenji; — solčne in lunine mrke; — lunine spremembe; — koledar za pravoslavne in protestante; — poštno določbe za Jugoslavjo; — lestvice za kolke na menice, pobotnice, kupne pogodbe in račune; — konzulate tujih držav v Ljubljani in Zagrebu; — vse sejne na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Prekmurju, Medžimurju in v Julijski Benečiji; — pregled o koncu brejosti živine; — tabelo hektarov v orah; — popis vseh važnih domačih in tujih dogodkov v preteklem letu; — tabele za računanje obresti; — življenjepise važnih in odličnih oseb s slikami; — oznanila predmetov, ki jih rabi kmetovalec in žena v hiši. — Cena 5 Din.

VELIKA PRATIKA* se dobi v vseh večjih trgovinah in se lahko naroči tudi pisмено pri založniku:

tiskarni J. Blasnika nasl. d. d. v Ljubljani. 146

Vabilo.

Izobraževalno in tamburaško društvo „SLOGA“ V PODRAVLJAH uprizori Meškovo igro

Mati

v društvenih prostorih Izobraževalnega društva v Št. Jakobu v Rožu dne 19. oktobra 1930 ob 3. uri pop.

Prireditelji pričakujejo, da bo sentjakobska okolica z najštevilnejšim obiskom počastila podraveljske goste.

Vstopnina 1 S,
80 g in 50 g.

Prijazno vabi

145 ODBOR.

Inserirajte v Koroškem Slovencu!